

Голові разової спеціалізованої вченої ради
ДФ 20 051.055
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника
доктору юридичних наук, професору
Васильєвій Валентині Антонівні

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора юридичних наук, професора,
професора кафедри цивільного права
Навчально-наукового юридичного інституту
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника
Зозуляк Ольги Ігорівни
на дисертаційну роботу Стасіва Андрія Петровича
на тему: «Договори в інноваційній діяльності:
цивільно-правовий аспект»,
поданої на здобуття ступеня
доктора філософії зі спеціальності 081 «Право»**

Актуальність дисертаційної роботи. Дисертаційна робота Стасіва Андрія Петровича на тему «Договори в інноваційній діяльності: цивільно-правовий аспект» виконана на актуальну тему, адже інноваційні відносини є базовими для державної політики та належать до пріоритетних напрямів її стратегії, особливо в контексті якості їх правового регулювання.

Вказана тема знаходиться на стику різних галузей та інститутів права, що посилює науковий інтерес до вказаної проблеми з тим, щоб розробити оптимальний варіант їх регулювання з пріоритетністю приватноправового інструментарію через використання договірної форми. Наведене обумовлює

потребу системного дослідження договірних конструкцій у сфері інноваційної діяльності з метою виявлення правових критеріїв їх класифікації, формування загальних та спеціальних ознак окремих їх видів, на що, власне, спрямована ця робота.

Складність обраної теми вимагає звернення до різногалузевих досліджень, у зв'язку з чим у дисертаційній роботі проаналізовані наукові праці у сфері не лише цивільного права, але й суміжних галузей з метою виявлення цивілістичних основ регулювання досліджуваних нами відносин, а також нормативно-правових акти, що регулюють такі правовідносини, правозастосовна практика, а також вітчизняна й зарубіжна правова доктрина за досліджуваним напрямом.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Актуальність дисертаційної роботи підтверджується тим, що вона є складовою частиною комплексного дослідження кафедри цивільного права Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника та виконана в межах науково-дослідної роботи на тему «Правові проблеми здійснення майнових та особистих немайнових прав в умовах ринкової економіки» (номер державної реєстрації 0110U001557).

Тема дисертаційного дослідження затверджена Вченою радою Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №3 від 3 листопада 2020 р.).

Наукова новизна роботи та достовірність одержаних результатів, що виносяться на захист. Наукова новизна роботи зумовлена поставленими завданнями та результатами їх розв'язання, у ній вперше доведено, що предметом приватноправового регулювання цивільного договору у сфері інноваційної діяльності є такі групи відносин: - відносини у сфері права інтелектуальної власності та пов'язані із ними інформаційні відносини; - організаційні відносини, спрямовані на впорядкування правових зв'язків між учасниками інноваційної діяльності; - майнові відносини щодо створення та реалізації інновацій.

Іншим надзвичайно важливим положенням новизни, розробленим автором, є те, що для відносин, які мають місце в сфері інноваційної діяльності характерні такі основні групи поіменованих договірних конструкцій: - договори, які є підставою для виникнення інноваційної діяльності; - договори щодо створення інновацій та договори, які регулюють відносини щодо існуючих інновацій; - договори, які регулюють інформаційні відносини у сфері створення та реалізації інновацій (поєднуються із вищевказаними договорами або укладаються як супровідні).

Схвально слід також оцінити висновок автора щодо поняття інновацій як нових/удосконалених технологій, які включають організаційно-технічні рішення щодо способів виробничих процесів, їх послідовності, застосування нових знань, які поліпшують структуру та якість виробництва та/або соціальної сфери;

Цінним для наукового дослідження вважаємо поглиблення й уточнення дисертантом положень щодо розуміння інновації як інтегрованого комплексного правового поняття, яке загалом включає в себе кілька об'єктів права інтелектуальної власності і момент виникнення спеціального статусу яких обумовлений підтвердженням їх впровадження у виробництво; характеристика кваліфікуючих ознак договорів про спільну діяльність у сфері інновацій, якими є моно інтерес, характерний для усіх сторін договору, який детермінує єдину для них усіх мету – ця ознака оптимізує високий рівень алеаторності таких договорів у сфері інновацій.

Подальшого розвитку набули положення з приводу того, що юридична рівність, вільність волевиявлення та майнова самостійність, методологічними основами приватноправового регулювання інноваційних відносин; концепція розуміння договору як джерела індивідуального правотворення у сфері інноваційних відносин.

Стосовно багатьох проблем автор висловлює свою позицію, наводить додаткові аргументи на користь вже висловлених в юридичній літературі поглядів учених та практиків, до позицій яких він схиляється, а також вдається

до обґрунтованої критики тих точок зору дослідників, які, на його думку, є спірними.

Практичне значення дослідження. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що зроблені в ході дослідження висновки, пропозиції та рекомендації можуть використовуватися для подальшого розвитку вітчизняної науки цивільного та договірної права, в тому числі під час проведення подальших досліджень проблематики договірної регулювання інноваційної діяльності. Результати дисертаційної роботи спрямовані також на внесення пропозицій щодо вдосконалення чинного цивільного законодавства України, врегулювання правових колізій та можуть бути використані при підготовці підручників, науково-практичних коментарів Цивільного кодексу України, у практичній діяльності суддів, адвокатів, а також при викладанні навчальних дисциплін та окремих курсів, зокрема: «Цивільне право України», «Договірне право України», «Інвестиційне право».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Результати дисертаційного дослідження Стасіва Андрія Петровича є науково обґрунтованими, адже у роботі, що рецензується, комплексно опрацьовано достатньо широкий спектр проблем, пов'язаних із особливостями договорів у сфері інноваційної діяльності. Автором правильно та чітко визначено об'єкт, предмет, методи, мету і задачі дослідження.

Це обумовлено застосуванням сукупності методів наукового пізнання, серед яких загально-філософські, загальнонаукові та спеціально наукові методи дослідження, такі як історичний, аналізу та синтезу, формально-юридичний, системно-структурний, порівняльно-правовий, метод прогнозування. Так, за допомогою формально-юридичного та догматичного методів розкрито стан і якість цивільно-правового договірної регулювання інноваційних відносин. Конкретно-соціологічний метод застосовано для дослідження наявного стану правового регулювання інноваційних відносин в Україні та потреб удосконалення цивільно-правового впливу на досліджувану сферу правовідносин. За допомогою системного методу та методу аналізу досліджено

питання цивільно-правової природи договірного регулювання інноваційних відносин, окремі договірні конструкції у цій сфері, правовий статус сторін за цими договорами.

Діалектичний метод забезпечив всебічний аналіз правової природи і змісту інновації як комплексного об'єкта цивільних правовідносин. Логіко-семантичний метод забезпечив можливість визначення поняття та особливостей інновації як об'єкта цивільно-правових договорів і впливу їх на правові характеристики таких договорів. Метод прогнозування застосовано для формулювання пропозицій і рекомендацій з удосконалення чинного законодавства у сфері договірного регулювання інноваційних відносин.

Характеристика основних положень роботи. Дисертаційна робота є логічною за своєю структурою та відповідає вимогам стосовно обсягу, що зумовлено метою й завданнями дослідження. Перший розділ дисертаційного дослідження «Цивільно-правові основи договірного регулювання інноваційної діяльності» складається із трьох підрозділів, у яких проаналізовано специфіку приватноправового регулювання інноваційних відносин в сфері інноваційної діяльності; визначено місце цивільно-правового договору в системі регуляторів інноваційних відносин; окреслено сутність інновацій як об'єкта інноваційних відносин та як об'єкта цивільно-правового договору.

На підставі аналізу наукових напрацювань автором зроблено слушний висновок, про те, що договір є універсальним правовим інструментом, який дійсно дозволяє учасникам відносин окреслити у ньому ті умови, які є затребувані саме ними. Цивільний договір як регулятор інноваційних відносин опосередковує усі можливі сегменти їх виникнення, реалізації, зміни чи припинення. Договір на сьогодні набуває ознак мультиопційної універсальної конструкції, яка дозволяє укладати будь-які непоіменовані договори, які не передбачені законом, але не суперечать загальним засадам цивільного законодавства; є актом індивідуального правотворення, набуваючи ознак джерела права.

У другому розділі дисертації «Цивільно-правові договори, які є підставою виникнення інноваційних відносин в сфері інноваційної діяльності» проаналізовано особливості договору про спільну діяльність, а також засновницькі договори в якості регуляторів відносин щодо створення та діяльності інноваційних юридичних осіб.

Цілком обґрунтованою є позиція автора рецензованої наукової роботи щодо цивільно-правової природи договорів про спільну діяльність. Дійсно, приватноправова природа підприємницьких відносин передбачає приватноправовий кодифікований акт – ЦК України як основний акт, деталізуючи його норми за допомогою спеціального правового регулювання – у спеціальному кодифікованому акті чи законі, а також висновок щодо з приводу того, що договір про спільну діяльність як підстава інноваційної діяльності суб'єктів підприємництва чи то фізичних осіб завжди має цивільно-правову основу.

Такими, що мають теоретичне та практичне значення є висновки, які зроблені у третьому розділі дисертації «Договірне регулювання окремих видів правовідносин, що виникають у сфері створення та реалізації інновацій», у яких здійснено характеристику договорів, спрямованих на створення інновацій (договір на виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських та технологічних робіт) та проаналізовано специфіку договірної регулювання інформаційних відносин у сфері створення та реалізації інновацій.

Заслуговує уваги позиція дисертанта з приводу обґрунтування відмінності договорів на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт від договорів підряду, договорів про надання послуг та інших суміжних договірних конструкцій, а також підхід щодо пріоритетності ЦК України у регулюванні досліджуваних договорів.

Обґрунтованим і доцільним вбачається висновок дисертанта, відповідно до якого специфіка природи інновацій пов'язана із новизною і промисловим застосуванням. Такі характеристики визначають спорідненість інноваційних відносин із інформаційними відносинами, а також наукова позиція відповідно

до якої інформація є унікальним об'єктом, який змінює свої правові характеристики залежно від сфери правовідносин, де застосовується. Науково-технічна інформація, вважає автор, не є абсолютно самостійним оборотоздатним об'єктом у сфері інновацій, вона є складовим компонентом інноваційного продукту; науково-технічні інформаційні відносини включені до сфери регулювання договорів про створення інновацій чи договорів, які є підставою для інноваційної діяльності.

Повнота викладення матеріалів дисертаційного дослідження. Основні положення дисертаційного дослідження відображено у десяти наукових публікаціях, з яких: чотири наукові статті – 3 з них у виданнях, що входять до переліку наукових фахових видань України з юридичних наук категорії Б, одна - в міжнародному науковому періодичному виданні, а також тезах шести доповідей на науково-практичних конференціях.

Відсутність порушення академічної доброчесності. Дисертація є самостійним науковим дослідженням, містить власні авторські висновки і практичні рекомендації. Викладені в дисертації наукові результати отримано здобувачем особисто.

За результатами аналізу тексту дисертації та публікацій не виявлено ознак академічного плагіату, елементів фальсифікації. Автор використовує посилання на свої наукові публікації, дослідження інших науковців, нормативні документи та інші джерела, що свідчить про відсутність порушення автором вимог академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Загальна позитивна оцінка роботи не виключає наявності зауважень до її змісту та деяких пропозицій, що свідчить про необхідність вступити в дискусію з автором роботи з тією метою, аби почути додаткову аргументацію на користь тих чи інших наукових позицій. Найбільш суттєвими з таких зауважень, вважаємо, наступні:

1. Назва дисертації пов'язана із дослідженням інноваційної діяльності через правову форму договору та у розділі першому роботи аналізується

питання інноваційної діяльності. Проте пункти новизни та висновки в своїй основі більшою мірою вміщують наукові результати дослідження з використанням категорії інноваційні правовідносини, які таку діяльність опосередковують.

Проте окреслений підхід певною мірою пригнічує авторське розуміння інноваційної діяльності в дисертації, у зв'язку з чим хотілось би побачити аргументи автора саме під кутом відцентрування висновків щодо розуміння інноваційної діяльності та міркування з приводу того, наскільки якісним є законодавче визначення інноваційної діяльності;

2. Дисертант аналізує категорію інновації, легальне визначення цього поняття, характеризує його окремі ознаки з тим, щоб розробити авторське бачення досліджуваної категорії, а також робить висновок з приводу того, що інновації є об'єктивованою формою інноваційного продукту, а от поняття інноваційна продукція не відповідає змісту інновації.

З цього приводу у роботі варто було вмістити більше аргументів щодо критеріїв співвідношення зазначених понять, що, зрештою, дало б змогу вдосконалити визначення не тільки інновацій, яке пропонує автор до Закону України «Про інноваційну діяльність», а й «інноваційний продукт» та «інноваційна продукція».

Втім, висловлюючи наведені зауваження, слід зазначити, що вони не є суттєвими і переважно носять дискусійний характер або ж торкаються тих питань, які були не в повній мірі обгрунтованими чи аргументованими. І хоча вони слугують приводом для дискусії в ході публічного захисту дисертаційного дослідження, проте не впливають на раніше висловлену загальну позитивну оцінку роботи.

Загальний висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертаційна робота Стасіва Андрія Петровича «Договори в інноваційній діяльності: цивільно-правовий аспект» за актуальністю, ступенем новизни, обгрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів, повнотою опублікування матеріалів дисертації у наукових фахових виданнях відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку

присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами від 21.03. 2022 р. № 341), а її автор Стасів Андрій Петрович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право».

Рецензент:

**доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри цивільного права
Навчально-наукового юридичного інституту
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника**

Ольга ЗОЗУЛЯК

